Klapalekiana, **33**: 103-113, 1997
ISSN 1210-6100

Pavúky (Araneae) v prírodnej rezervácii Viniansky hradný vrch (Slovensko)

Spinnen (Araneae) aus dem Naturschutzgebiet Viniansky hradný vrch (Slowakei)

Vladimír THOMKA

Vlastivedné múzeum, SK-066 01 Humenné, Slovensko

Faunistics, Araneae, Slovakia

Abstract. Results of an arachnological research carried out in the Viniansky hradný vrch nature reserve (Slovakia) during 1992-1994 are presented. Total, 163 spider species of 27 families have been identified.

Pohorie Vihorlat je mimoriadne zaujímavé nielen tým, že je najvyšším stratovulkanickým pohorím na Slovensku, ale predovšetkým svojou geografickou polohou. Z hľadiska zoogeografického se nachádza v palearktickej oblasti v zóne listnatých a zmiešaných lesov. Zároveň však leží na rozhraní Západných a Východných Karpát, pričom z juhu susedí so severovýchodným výbežkom Veľkej Uhorskej nížiny. Znamená to, že na jeho území prebieha viacero hraníc areálov rozšírenia najmä západo- i východokarpatských elementov, s možnosťou prenikania aj teplomilných panónskych druhov.

Napriek týmto skutočnostiam musíme konštatovať, že z arachnologického hľadiska je celá oblasť Vihorlatu nepreskúmaná - výnimku tvorí 94 zistených druhov zo Sninského kameňa (Chyzer & Kulczynski 1891, 1894) a ojedinelé nálezy Mocsáryho (1877) a Žitňanskej (1972) z Vihorlatu. Ani zo skúmanej lokality Vinianskeho hradného vrchu neexistujú doteraz arachnologické údaje - zo starších prác poznáme iba veľmi sporadické údaje z Vinného (Chyzer & Kulczynski 1891) a z Michaloviec (Chyzer & Kulczynski 1891, 1899), z novších systematickejších prieskumov len údaje z Vinného (Žitňanská 1972) a Zemplínskej Šíravy (Žitňanská 1972, 1977).

PRÍRODNÉ POMERY

Prírodná rezervácia Viniansky hradný vrch (7197) bola vyhlásená len v r. 1984 napriek tomu, že ide o významnú lokalitu xerotermných spoločenstiev na andezitovom geologickom podklade, s južnou a východnou expozíciou umocnenou strmým sklonom terénu. Južné svahy rezervácie charakterizujú dubové xerotermofilné lesy submediteránne a skalné stepi, ktoré na východnej strane prechádzajú postupne do dubovohrabových porastov miestami s lesostepným charakterom. Značná časť pôvodných lesostepných až stepných biotopov je však dnes zarastená krovinami alebo lesom, takže tieto tu najvzácnejšie spoločenstvá sa vyskytujú na hradnom kopci už len torzovite. V severnej polovici rezervácie sa nachádzajú aj vlhkejšie porasty suťového charakteru s chladnejším mikrobiotopom hradných pivníc a zrúcanín. Celková výmera je 52 ha. Vzhľadom na prírodný charakter rezervácie jej neustále hrozí zničenie ohňom (posledný veľký požiar bol v auguste 1994), preto aj z týchto dôvodov bol za cieľ výskumu zvolený práve hradný kopec vo Vinnom, ktorý v južnej časti Vihorlatu tvorí najucelenejší a najzachovalejší komplex lesostepných až stepných biotopov.

METODIKA

Prieskum fauny pavúkov bol uskutočnený v rokoch 1992-1994 približne v 1,5 mesačných intervaloch. Zber materiálu bol orientovaný hlavne na južné a juhovýchodné svahy, pričomž zemné pasce boli v r. 1992 situované na stepné biotopy v JZ časti, v r. 1993 na stepné biotopy v JV časti a v r. 1994 na lesostepné a lesné biotopy vo V časti hradného kopca. Pri zbere materiálu sa pou-

živali bežné arachno-entomologické pracovné metódy (individuálny zber - iz, smýkanie - sm, sklepávanie - sk, presevy - pr a zemné pasce - v texte se identifikujú podľa dátumu s intervalom, preto skratku neuvádzam). Na označenie samcov, samíc a mláďat používam v prahľede skratky "m", "f" a "p", pričemž specifikujem aj juvenilné (juv.) a subadultné (sbd.) jedince. Dátumy sberu sú zakódované následovne: A - 9.III.92, B - 3.VI.92, C - 31.VII.92, D - 21.IX.92, E - 2.IV.93, F - 24.V.93, G - 13.VII.93, H - 19.VIII.93, I - 12.X.93, J - 22.IV.94, K - 24.VI.94, L - 8.VIII.94, M - 26.IX.94. Zistené druhy sú zoradené podľa systému Platnicka (1989, 1993) s uvedením bioindikačných charakteristík podľa Buchara (1992). Písmeno "T" tu znamená termofilné druhy, "P" psychrofilné, "M" mezotermné a "N" nešpecifické; ako "RI" sú označené druhy žijúce na nepatrne ovplyvnených (pôvodných) biotopoch, ako "R" druhy schopné obývať aj sekundárne biotopy a ako "E" druhy žijúce prevažne na sekundárnych biotopoch.

PREHĽAD ZISTENÝCH DRUHOV

Pholcidae

Pholcus opilionoides (Schrank, 1781): B-C m, K-L 2 f, L-M f - TE.

Segestriidae

Segestria bavarica C. L. Koch, 1843: D juv. f+f (iz v štrbinách skál na stepi), H 2 m (iz pod skalami a kôrou v lese na J exp.) K-L f - TRI. Vzácny a výrazne teplomilný druh, o čom svedčia aj doterajšie nálezy na Slovensku: Súľovské skaly (Bartoš 1938), Devínska Kobyla (Gajdoš 1981), Turecký vrch (Gajdoš 1986a), Plešivská planina (Svatoň & Majkus 1988).

S. senoculata (Linnaeus, 1758): H juv. f (iz pod kôrou) - PR.

Dysderidae

Dysdera erythrina (Walckenaer, 1802): H 3 f (iz pod skalou na stepi) - TE

D. hungarica Kulczynski, 1897: J-K m+f (step) - ??. Vzácny druh, žijúci len na najteplejších lokalitách J a V Slovenska: Hrušov (Chyzer & Kulczynski 1897, 1899), Hradisko (Bartoš 1938), Plešivská planina (Svatoň & Majkus 1988). Vyskytuje sa len v JV Európe.

D. ninnii Canestrini, 1868: A-B 3 m+f (step), B-C f (step), G-H juv. m (step), H f (iz pod skalou na stepi), J f (iz pod skalou na stepi), J-K 4 m (step), L-M p (lesostep) - ??. Na Slovensku je známy len z Gaboltova (Chyzer & Kulczynski 1897, 1899), Bratislavy (Gajdoš 1985), Zobora (Gajdoš & Krumpál 1985), Veľkého vrchu (Gajdoš 1986b) a Novej Sedlice (Svatoň 1983), kde spolu s inými druhmi pavúkov a hmyzu indikuje prenikanie teplomilnej fauny na Slovensko z východu (resp. juhovýchodu). Podľa našich zberov v oblasti Humenného (Thomka in press a) na SV Slovensku nebude patriť k vzácnym druhom. Centrum jeho výskytu je v Európe.

Harpactea hombergi (Scopoli, 1763): J m+f (pr), J-K f, K f (pr), M 2 juv. f (pr) - NR.

H. rubicunda C. L. Koch, 1838: A-B 5 m+f, B-C 3 m+2 f, C-D f, E-F 4 m+f, G-H 3 m+f, H 5 f (iz pod skalami na stepi), H-I 2 f, I 2 m (iz pod skalou na stepi) J m+f (iz pod skalou v lese), J-K 18 m+3 f, K-L m, L-M juv. f+f, M m+2 f (iz pod skalami v lese) - TE.

Mimetidae

Ero aphana (Walckenaer, 1802): M juv. f (sm) - TRI.

E. furcata (Villers, 1789): F-G f - NR.

E. tuberculata (De Geer, 1778): M f (sk na okraji lesostepi) - TRI. Na Slovensku je známy len z teplejších lokalít: okolie Bratislavy (Böckh 1862), Strážske (Chyzer & Kulczynski 1894, 1899), Tekovské Lužany (Dudich et al. 1940), Báb (Žitňanská 1970, 1972, 1973) a Devínska Kobyla (Gajdoš 1981, Žitňanská 1972).

Eresidae

Eresus cinnaberinus (Olivier, 1789): A-B m, E-F 2 m, F f (iz na stepi), F-G juv. f - TRI.

Theridiidae

Achaearanea lunata (Clerck, 1757): F f (sk), K m (sm)+f (pr) - MR.
A. simulans (Thorell, 1875): K f (pr) - MR.
Enoplognatha ovata (Clerck, 1757): C juv. f+f (sm), K 2 f (sm) - NE.
E. thoracica (Hahn, 1833): J f (pr), J-K m+f - TE.
Episinus truncatus Latreille, 1809: F-G m, J-K f, K m (sm)+2 f (pr), K-L m+2 f - NR.
Euryopis flavomaculata (C. L. Koch, 1836): E-F m+f, M juv. m (pr) - NRI.
E. laeta (Westring, 1862): C-D m (step) - TRI. Na Slovensku je veľmi vzácny - známy len z Čremošného (Miller 1936, 1963) a Štiavnických vrchov (Gajdoš 1987c). Patrí medzi veľmi teplomilné druhy.
Robertus neglectus (O. P. Cambridge, 1871): J-K m - NR.
Theridion bimaculatum (Linnaeus, 1767): B juv. f (sm) - NE.
T. impressum L. Koch, 1881: I sbd. f (sm), K 2 m (sm) - NE.
T. mystaceum L. Koch, 1870: B f (iz na hradnom múre) - MR.
T. nigrovariegatum Simon, 1873: B f (iz na skalách stepi) K 2 m+8 f (sm, sk) - TRI.
T. simile C. L. Koch, 1836: C f (sk), K f (sm) - MR.
T. suaveolens Simon, 1879: B m (iz na skalách stepi) - TRI.

Linyphiidae

Bathyphantes gracilis (Blackwall, 1841): J-K m - NR.
B. parvulus (Westring, 1851): J-K f, K-L f - NE.
Ceratinella scabrosa (O. P. Cambridge, 1871): B-C m - MR.
Diplostyla concolor (Wider, 1834): K-L m - NE.
Drapetisca socialis (Sundevall, 1833): C juv. f (iz v hradnej pivnici), D juv. f (iz pod kôrou) - PR.
Entelecara acuminata (Wider, 1834): K f (sk) - MR.
Erigone dentipalpis (Wider, 1834): K m (sm) - NE.
Lepthyphantes angulipalpis (Westring, 1851): G-H f - ?RI.
L. collinus (L. Koch, 1872): L-M f - ?RI. Podľa nálezov na Slovensku je to druh teplomilný a vzácny. Zistený bol v Súľovských skalách (Miller & Svatoň 1974), v Tríbeči (Gajdoš 1984), na Zobore (Gajdoš & Krumpál 1985), na Urpíne (Svatoň 1985) a v Jurskom Šúre (Jedličková 1988). Centrom jeho rozšírenia je Európa a Alžírsko.
L. flavipes (Blackwall, 1854): J-K 10 m+13 f, K 2 m+9 f (pr), K-L 3 m, M f (pr) - NR.

L. insignis O. P. Cambridge, 1913: A-B m, M f (pr) - ??.
L. keyserlingi (Ausserer, 1867): B-C f, J-K m, K-L m - TRI.
L. leprosus (Ohlert, 1865): C f (iz hradnej pivnici) - ME.
L. mengei Kulczynski, 1887: J m (pr), J-K m+f, K-L f - NE.
L. minutus (Blackwall, 1833): M m (pr) - MR.
Linyphia hortensis Sundevall, 1830: J-K m - MR.
L. triangularis (Clerck, 1757): D f (sk), I 2 f (iz pod skalami v lese), K 2 juv. m (sm) - NE.
Meioneta fuscipalpis (C. L. Koch, 1836): K 2 f (sm) - TRI.
M. rurestris (C. L. Koch, 1836): K m (sk), M m (sm) - NE.
Micrargus subaequalis (Westring, 1851): K f (sm) - NE.
Microneta viaria (Blackwall, 1841): J f (pr) - NR.
Neriene furtiva (O. P. Cambridge, 1870): B m (iz na skalách stepi) - ??. Známy je z Malej Fatry (Bartoš 1938), prvý doložený údaj z územia Slovenska udáva z Koprovnice Svatoň (1987: 1 sbd. "f"). Ďalší nepublikovaný nález "m" máme z Modry (Thomka) v okrese Humenné. Podobne ako v Koprovnici aj tento exemplár bol chytený pod skalou suchého a skalnatého biotopu (pieskovňa). Centrom jeho výskytu je Európa a Severná Afrika.
Panamomops mengei Simon, 1926: K 2 f (pr) - NRI.
Tapinocyba biscissa (O. P. Cambridge, 1872): M m (pr) - ?R. Vzácny druh, zo Slovenska je známy iba z Necpál a Čičovského mŕtveho ramena (Svatoň 1981), v Čertižnom (okres Humenné) ho v jelšovom lese na pramenisku zistil Thomka (in press b).
Tapinocyboides pygmaeus (Menge, 1869): E-F m (step) - NR. Vzácny druh, na Slovensku bol zistený takisto na stepných biotopoch v ŠPR Včelár a v ŠPR Ostrov Kopáč (Gajdoš 1987a, b).
Walckenaeria dysderoides (Wider, 1834): J-K m - NR.

Tetragnathiidae

Meta menardi (Latreille, 1804): C juv. m+sbd. m+2 juv. f (iz v hradných pivniciach) - PE.
Metellina segmentata (Clerck, 1757): D f (iz na hradnom múre), M m (sm) - PE.
Tetragnatha pinicola L. Koch, 1870: K m (sm) - NR.

Araneidae

Aculepeira ceropegia (Walckenaer, 1802): C 3 p (sm), K 2 f (sm), M juv. f+p (sm) - PR.
Agalenata redii (Scopoli, 1763): C 3 p (sm), I 2 sbd. f (sm), M 6 juv. m+4 juv. f (sm) - TRI.
Araneus diadematus Clerck, 1757: C f (iz na hradnom múre), D 3 f (iz na stepi), K p (sm) - NE.
A. marmoreus Clerck, 1757: D f (iz na lesnom okraji) - MR.
A. quadratus Clerck, 1757: D f (sk na lesnom okraji) - NE.
Araniella cucurbitina (Clerck, 1757): K f (sk) - NE.
A. opisthographa (Kulczynski, 1905): B f (sm), K m (sk) - TRI.
Argiope bruennichi (Scopoli, 1772): C f (sm), K p (sm) - ??.
Cyclosa conica (Pallas, 1772): H p (iz pod kôrou) - PR.
Gibbaranea bituberculata (Walckenaer, 1802): I juv. m (iz pod skalou na lesostepi), M juv. m (pr)+2 juv. m+3 juv. f (sm) - TRI.
Mangora acalypha (Walckenaer, 1802): B m+f (sm), F m+3 f (sk), K 8 f (sm) - NE,

Nuctenea umbratica (Clerck, 1757): C juv. f (iz na hradnom múre)+p (sm), D juv. f (iz pod kôrou) - ME.

Zilla diodia (Walckenaer, 1802): B f (sm), K m+f (sm) - TRI.

Lycosidae

Alopecosa accentuata (Latreille, 1817): A-B 47 m+20 f, B-C 2 m+6 f, E-F 9 m+8 f, F-G 3 f, J-K m - TR.

A. cuneata (Clerck, 1757): A-B f, E-F 21 m+7 f, J-K 14 m+f -NE.

A. pulverulenta (Clerck, 1757): E-F m, J-K 5 m - NE.

A. sulzeri (Pavesi, 1873): A-B juv. m+17 m+2 f, B-C 3 m+f, E-F 3 m+sbd. f, J-K 11 m+f - TRI.

A. trabalis (Clerck, 1757): A-B 11 m+3 f, B-C m, E-F 2 m, F-G m, J-K 18 m+3 f, K-L 3 f, L-M 4 juv. m - TRI.

Arctosa figurata (Simon, 1876): B-C 6 m+f, C-D 3 f, E-F m, E-F 2m, G-H sbd. f, J-K sbd. f, K-L 2 m - TRI.

Aulonia albimana (Walckenaer, 1805): A-B juv. m, B-C m, E-F m, F-G m+3 f, H-I 2 f, J-K 12 m+3 f, K-L f - NR.

Pardosa hortensis Thorell, 1872: E-F m+f, J-K m+2 f, K-L 2 f - TE.

P. lugubris (Walckenaer, 1802): A-B 21 m+3 f, B-C 4 m+3 f, E-F 3 m+3 f, F-G 3 f, G-H 2 f, J-K 28 m+31 f, K-L 4 f - NR.

P. paludicola (Clerck, 1757): J-K 13 m+4 f - MR.

Trochosa ruricola (De Geer, 1778): F-G f - ME.

T. terricola Thorell, 1856: A-B 17 m+4 f, B-C 3 f, C-D 2 m+f, E-F 12 m+13 f, F-G m+f, G-H 3 m+f, H-I 3 f, J-K 6 m+f, K-L m+4 f, L-M f, M m+f (pr) - NE.

Pisauridae

Pisaura mirabilis (Clerck, 1757): A-B juv. f, B-C f, K juv. f+2 f+p (sm), K-L f, M juv. f+5 p (sm) - NE.

Agelenidae

Agelena gracilens C. L. Koch, 1841: D f (sk) - ME.

A. labyrinthica (Clerck, 1757): H f (iz pod skalou), K juv. f (sm) - ME.

Histopona torpida (C. L. Koch, 1834): B-C 3 m+2 f, J-K m - PR.

Tegenaria agrestis (Walckenaer, 1802): H-I m, L-M f - TR.

T. ferruginea (Panzer, 1804): C juv. f (iz v hradnej pivnici) - ?E.

T. silvestris L. Koch, 1872: B-C m, J m+f (iz v skalných sutinách v lese) - NR.

Textrix denticulata (Olivier, 1789): J 2 juv. f (iz v skalných sutinách v lese), K f (pr) - NR.

Cybaeidae

Cybaeus angustiarium L. Koch, 1868: B-C m, K-L f - PR.

Hahniidae

Hahnia nava (Blackwall, 1841): E-F f, J-K 6 m+2 f - TRI.

Dictynidae

Dictyna arundinacea (Linnaeus, 1758): I 2 juv. f (sm), K 4 f (sm) - NE.

Amaurobidae

Callobius claustrarius (Hahn, 1833): A-B 3 m, E-F 5 m, J-K 5 m - PR.
Coelotes inermis (L. Koch, 1855): A-B 2 m, E-F 2 m, I f (iz pod skalou na stepi) - PR.

Titanoecidae

Titanoeca quadriguttata (Hahn, 1833): B-C m, D juv. m (iz pod skalou na stepi), J-K m - TRI.
T. schineri L. Koch, 1872: I sbd. f (iz pod skalou na stepi) - ??.

Oxyopidae

Oxyopes lineatus Latreille, 1806: B m+2 f (sm na stepi), G sbd. f (iz na zemi na stepi) - ??. Vzácny a teplomilný druh, doteraz bol zistený len v najjužnejších oblastiach Slovenska vo Veľatoch (Chyzer & Kulczynski 1891, 1899) a na Podunajskej nížine (Gajdoš et al. 1992).

Liocranidae

Agroeca brunnea (Blackwall, 1833): M f (pr) - NR.
A. cuprea Menge, 1873: A-B 33 m+10 f, B-C m+2 f, C-D m, E-F 4 m+4 f, F-G 3 f, J-K 7 f, M m+f (pr) - TRI.
Liocranum rupicola (Walckenaer, 1830): H sbd. f (iz pod kôrou)+f (iz pod skalou na stepi) - NE.
Phrurolithus festivus (C. L. Koch, 1835): F-G m+f, J-K f (pr) - NR.

Clubionidae

Cheiracanthium punctorium (Villers, 1789): I 3 f s kokónmi (iz na južnom upätí hradného kopca na vysokých bylinách) - ??. Vzácny teplomilný druh, na Slovensku bol zistený pri Plášťovciach (Miller 1962), na Tureckom vrchu (Gajdoš 1986a) a v ŠPR Ostrov Kopáč (Gajdoš 1987a). Aj keď podľa Millera (1971) žije na bylinách a krovinách vlhkých biotopov, na Kopáči a na Tureckom vrchu bol chytaný na suchom lesostepnom a lesnom biotope; v našom prípade (Viniansky hradný vrch) by mohlo ísť o vzťah k rozsiahlemu zamokrenému lúčnemu biotopu, ktorý sa nachádza v blízkosti ŠPR.
Clubiona comta C. L. Koch, 1839: E-F m - NRI.
C. neglecta O. P. Cambridge, 1862: K f (sm) - NR.
C. terrestris Westring, 1851: J m (pr), K-L sbd. f - NR.

Zodariidae

Zodarion germanicum (C. L. Koch, 1837): A-B 2 m+4 f, B-C 3 m, E-F sbd. f+p, F-G 2 m, J-K 2 m+p, K sbd. f (pr), L-M m, M f+p (pr) - TRI.

Gnaphosidae

Callilepis schuszteri (Herman, 1879): A-B 2 m, B-C 4 m, F-G m+f, G f, J-K f - TRI.
Drassodes cupreus (Blackwall, 1834): E-F m, F-G 2 m, J-K 3 m - ?RI.
D. lapidosus (Walckenaer, 1802): A-B 3 m, B-C 13 m+2 f, C-D f, E-F 7 m, F-G m, G-H 2 f - NR.
D. pubescens (Thorell, 1856): B-C 3 m+f, F-G m, J-K m - NR.
Drassyllus praeficus (L. Koch, 1866): B-C m+4 f, C f (iz na stepi), E-F f, F-G 2 m+2 f, G-H f, J-K 2 m, K-L f - TRI.
D. villicus (Thorell, 1875): A-B 3 m+f, B-C f, E-F 2 m, J-K m - TRI.
Gnaphosa bicolor (Hahn, 1833): K-L m - TRI.
G. lucifuga (Walckenaer, 1802): C-D f, J-K m - TRI.
G. lugubris (C. L. Koch, 1839): B-C m, F-G m - TRI.
Haplodrassus kulczynski Lohmander, 1942: E-F 6 m, J-K m, K-L f - TRI.
H. signifer (C. L. Koch, 1839): A-B 2 m+2 f, B-C 9 m+f, E-F 3 m, J-K m+f - NE.
H. silvestris (Blackwall, 1833): C-D f, J-K m - MR.
H. umbratilis (L. Koch, 1866): J-K m - NR.
Micaria fulgens (Walckenaer, 1802): A-B 2 m+sbd. f, B-C m, E-F m, G-H f - TRI.
M. pulicaria (Sundevall, 1832): J-K m+f - NR.
Phaeocedus braccatus (L. Koch, 1866): G-H f (lúka pod JV upätím hradného kopca) - ??. Vzácnejší druh, na Slovensku bol zistený na viacerých svetlých a teplých lokalitách.
Zelotes apricorum (L. Koch, 1876): A-B 2 f, B-C f, E-F 2 f, F-G f, H-I m, J-K f - ??.
Z. aurantiacus Miller, 1967: A-B 2 m, B-C 2 m, E-F m+f, F-G m, J-K 3 m+f - TRI.
Z. erebeus (Thorell, 1870): B-C 5 m, C-D m+f, H f (iz pod skalou na stepi), K-L 6 m, L-M m+3 f - TRI.
Z. latreillei (Simon, 1878): E-F m, J-K m, K-L m, L-M 2 m - NR.
Z. petrensis (C. L. Koch, 1839): A-B 9 m+4 f, B-C 4 f, C-D 3 m, E-F 4 m+3 f, F-G f, G-H f, H-I 4 m+2 f - TR.
Z. subterraneus (C. L. Koch, 1833): A-B 2 m, B-C 4 m, J-K 3 m, K-L m - NR.

Zoridae

Zora pardalis Simon, 1878: B-C 3 f, F-G m - ??.
Z. silvestris Kulczynski, 1897: A-B f, K-L f - ?R.
Z. spinimana (Sundevall, 1833): B-C m, J-K m, K-L m - NR.

Heteropodidae

Micrommata virescens (Clerck, 1757): F-G m, K-L m - NR.

Philodromidae

Philodromus aureolus (Clerck, 1757): F m+f (sk), K-L f - ME.
Ph. cespitum (Walckenaer, 1802): K 2 m+2 f (sk) - MR.
Ph. collinus C. L. Koch, 1835: K m (sm) - NR.
Thanatus formicinus (Clerck, 1757): E-F m+f - NR.
Tibellus oblongus (Walckenaer, 1802): M 2 juv. m+3 f (sm) - ME.

Thomisidae

Misumena vatia (Clerck, 1757): F m (sk) - NR.
Misumenops tricuspidatus (Fabricius, 1775): D juv. f (sk), K f (sm), M 10 m+3 juv. f (sm) - TRI.
Ozyptila claveata (Walckenaer, 1837): A-B 4 m+juv. f, B-C 4 m+2 f, E-F m, F-G 3 m, J-K 5 m+f - TRI.
O. praticola (C. L. Koch, 1837): J-K m+f - NR.
O. simplex (O. P. Cambridge, 1862): J-K m (lesostep), K m (sm na lesostepi) - MRI. Žije pod skalami, na Slovensku bol zistený v Súľovských skalách (Miller & Svatoň, 1974), v Jurskom Šúre (Jedličková 1988), v Malante a Janíkovciach pri Nitre (Gajdoš 1992) a na Podunajskej nížine (Gajdoš et al. 1992).
Synema globosum (Fabricius, 1775): C 2 p (sm), K juv. f (sm) - TRI.
Tmarus piger (Walckenaer, 1802): D 2 juv. f (sk), F m (sk), M 2 juv. m+3 juv f (sk) - TRI.
Xysticus acerbus Thorell, 1872: E-F f, K f (sm na lesostepi) - NRI.
X. audax (Schrank, 1803): H-I f - NE.
X. bifasciatus C. L. Koch, 1837: E-F m - NE.
X. cristatus (Clerck, 1857): G f (sm), J sbd. f (pr), K f (sm) - NE.
X. kochi Thorell, 1872: A-B f, B-C f, E-F 2 m+2 f, J m (sm), K-L m - ME.
X. robustus (Hahn, 1832): B-C 10 m, F-G 3 m, K-L 4 m - TRI.
X. sabulosus (Hahn, 1832): J-K m - TR.

Salticidae

Ballus chalybeius (Walckenaer, 1802): J-K m, M p (sk) - TR.
Euophrys aequipes (O. P. Cambridge, 1871): B-C 2 f - TRI.
E. frontalis (Walckenaer, 1802): B-C 6 m+3 f, J-K 3 m - NR.
Evarcha arcuata (Clerck, 1757): K m+f, K-L 2 m - MR.
E. flammata (Clerck, 1757): A-B m - MR.
Heliophanus cupreus (Walckenaer, 1802): B m (sm), C f (sm), F f (sk), F-G f, K 3 m+2 f (sm) - TR.
H. flavipes (Hahn, 1832): K m+2 f (sm) - TRI.
Leptorchestes berolinensis (C. L. Koch, 1846): B m (iz na skalách stepi) - NRI. Na Slovensku sa vyskytuje pomerne vzácne väščinou na skalách xerotermných biotopov.
Marpissa nivoyi (Lucas, 1846): K-L f - ??.
Myrmarachne formicaria (De Geer, 1778): G-H f - ?RI.
Pellenes tripunctatus (Walckenaer, 1802): K f (sm) - TRI.

Phlegra fasciata (Hahn, 1826): B-C m+f, C-D 2 f, J-K f, K-L m+f, L-M f - TR.
Ph. festiva (C. L. Koch, 1834): A-B f, B-C juv. f+f, E-F 2 m, G m (sm), J m (sm), L-M m - TRI.

VÝSLEDKY

Počas trojročného prieskumu rezervácie tu bolo zistených 163 druhov pavúkov z 27 čeľadí. Medzi najpočetnejšie patria druhy epigeické, ako *Harpactea rubicunda*, *Alopecosa accentuata*, *A. cuneata*, *A. sulzeri*, *A. trabalis*, *Pardosa lugubris*, *Trochosa terricola*, *Agroeca cuprea*, *Drassodes lapidosus* a *Zelotes petrensis*, avšak názornejšie dostanem charakteristiku stanovišťa vyhodnotením fauny pavúkov podľa bioindikačných skupín (Buchar 1992). Najvýznamnejšiu skupinu tvoria pavúky obývajúce pôvodné biotopy (29,3 %), ktoré spolu s druhmi schopnými obývať aj sekundárne biotopy (39,0 %) charakterizujú rezerváciu z arachnologického hľadiska ako pomerne hodnotné územie. Pre porovnanie uvádzam výsledky podobných ekosystémov Zobora (RI - 30,1 %, R - 32,9 %; viz Gajdoš & Krumpál 1985, 1987) a Plešivskej planiny (RI - 18,7 %, R - 33,9 %; viz Svatoň & Majkus 1988), ktoré patria k významným xerotermným lokalitám. Druhy žijúce prevažne na sekundárnych biotopoch tvoria 24,4 %, nezaradené druhy 7,3 %. Podiel teplomilných druhov je 31, 1 %, pričom je potrebné povedať, že tu bolo zistených 9 druhov (5,4 %) podľa Buchara (1992) nezaradených, ale potenciálne patriciacich (aspoň na Slovensku) do skupiny "T". Ostatné druhy majú podľa nárokov na teplotu (mikroklímu) nasledovné zastúpenie: psychotrofilné 6,1 %, mezotermné 14,0 %, nešpecifické 37,2 % a nezaradené 11,6 %.

Medzi najvýznamnejšie nálezy patrí 14 druhov, z ktorých 13 bolo zistených na najteplejších - lesostepných až stepných biotopoch rezervácie. Sú to: *Segestria bavarica*, *Dysdera hungarica*, *D. ninnii*, *Ero tuberculata*, *Euryopis laeta*, *Lepthyphantes collinus*, *Neriene furtiva*, *Tapinocyba biscissa*, *Tapinocyboides pygmaeus*, *Oxyopes lineatus*, *Cheiracanthium punctorium*, *Phaeocedus braccatus*, *Ozyptila simplex* a *Leptorchestes berolinensis*. Významná je aj skupina druhov teplomilných, ktoré sa vyskytujú najčastejšie práve na lesostepných biotopoch, ako napr. *Ero aphana*, *Eresus cinnaberinus*, *Theridion nigrovariegatum*, *Lepthyphantes keyserlingi*, *Alopecosa sulzeri*, *Tegenaria agrestis*, *Hahnia nava*, *Zodarium germanicum*, *Drassyllus villicus*, *Zelotes aurantiacus*, *Z. erebeus*, *Zora pardalis*, *Ozyptila claveata*, *Xysticus robustus*, *X. sabulosus* a *Marpissa nivoyi*.

Prírodná rezervácia Viniansky hradný vrch tvorí v súčasnosti ostrov v intenzívne obhospodarovanej a pozmenenej krajine (vinice, polia, lúky, kameňolomy), preto má osobitný význam ako refúgium xerotermnej fauny a flóry v južnej časti Vihorlatu. Najmä jej južné a juhovýchodné svahy sú ľahko zraniteľné (ohňom, eróziou, zarastaním), preto by mali orgány štátnej ochrany prírody vyvinúť intenzívnejšie úsilie pre záchranu predovšetkým lesostepných a stepných biotopov, ktoré tu majú nezastupiteľnú úlohu pri šírení sa teplomilných druhov z Východoslovenskej nížiny.

ZÁVER

V práci podáva autor výsledky výskumu pavúkov v Prírodnej rezervácii Viniansky hradný vrch, ktorý bol uskutočnený v rokoch 1992-1994. V získanom materiáli bolo zistených 163 druhov pavúkov patriacich do 27 čeľadí. Na študovanom území sú zastúpené teplomilné druhy pav-

úkov, uplatňujúce sa na extrémnych biotopoch trávnatých lesostepí a skalnatých stepí, ale aj druhy, ktoré sem prenikajú zo susedných lesných biotopov.

Osobitne významné sú nálezy niektorých faunisticky zaujímavých druhov: *Segestria bavarica*, *Dysdera hungarica*, *D. ninnii*, *Ero tuberculata*, *Euryopis laeta*, *Lepthyphantes collinus*, *Neriene furtiva*, *Tapinocyba biscissa*, *Tapinocyboides pygmaeus*, *Oxyopes lineatus*, *Cheiracanthium punctorium*, *Phaeocedus braccatus*, *Ozyptila simplex* a *Leptorchestes berolinensis*.

LITERATÚRA

BARTOŠ E. 1938: Pavouci Žilinského okolí. [Spiders of the surroundings of Žilina]. *Sborn. Entomol. Odd. Nár. Mus.*, 16: 97-107.

BÖCKH G. 1862: Über das periodische Erscheinen der Spinnen und das zweckmässigste Einsammeln derselben. (Schluss). *Corresp.-Bl. Ver. Naturk. Pressburg*, 1: 45-60.

BUCHAR J. 1992: Komentierte Artenliste der Spinnen Böhmens (Araneidaa). *Acta Univ. Carol.-Biol.*, 36: 383-428.

CHYZER C. & KULCZYNSKI L. 1891: *Araneae Hungariae I.* Verl. Acad. Sci. Hung., Budapest, 168 pp.

CHYZER C. & KULCZYNSKI L. 1894: *Araneae Hungariae II, pars prior.* Verl. Acad. Sci. Hung., Budapest, 151 pp.

CHYZER C. & KULCZYNSKI L. 1897: *Araneae Hungariae II, pars posterior.* Verl. Acad. Sci. Hung., Budapest, pp. 143-366.

CHYZER C. & KULCZYNSKI L. 1899: Arachnida, pp. 1-33. In: THALHAMMER J. (ed.): *Fauna Regni Hungariae, pars III: Arthropoda.* R. Soc. Sci. Nat. Hung. (Editio separata), Budapest, 230 pp.

DUDICH E., KOLOSVARY G. & SZALAY L. 1940: Bars vármegye pókszabású (Arachnoidea) faunájának alaptvetése. [Fauna of spiders in Tekov region]. *Math. Term.-Tudom. Közlem. (Budapest)*, 30: 1-71.

GAJDOŠ P. 1981: *Arachnofauna Zobora a Devínskej Kobyly. [Spiders of Zobor and Devínska Kobyla].* Unpubl. Diploma Thesis, Fac. Sci. UK, Bratislava, 95 pp.

GAJDOŠ P. 1984: Poznámky k výskytu pavúkov (Araneae) v pohorí Tríbeč. [Notes to the occurrence of spiders (Araneae) in Tríbeč Mountains]. *Rosalia (Nitra)*, 1: 15-32.

GAJDOŠ P. 1985: Príspevok k poznaniu pavúkov Bratislavy [Contribution to the knowledge of spiders in Bratislava], pp. 100-105. In: FERIANCOVÁ-MASÁROVÁ Z. & HALGOŠ J. (eds.): *Zborník referátov z konferencie „Zoocenózy urbánnych a suburbánnych celkov so zvláštnym akcentom na podmienky Bratislavy" (Bratislava)*: 1-312.

GAJDOŠ P. 1986a: Pavúky v ŠPR Turecký vrch pri Novom Meste nad Váhom. [Spiders of the State Nature Reserve Turecký vrch at Nové Mesto na Váhom]. *Zborn. Odborných Prác Západoslov. TOP IV.85 (Bratislava)*, 3: 171-188.

GAJDOŠ P. 1986b: Pavúky ŠPR Veľký vrch. [Spiders of the State Nature Reserve Veľký vrch]. *Zborn. Odborných Prác. Západoslov. TOP-u (Bratislava)*, 2: 73-99.

GAJDOŠ P. 1987a: Pavúky (Araneae) štátnej prírodnej rezervácie Ostrov Kopáč.[Spiders (Araneae) of the State Nature Reserve Ostrov Kopáč]. *Ochrana Prírody*, 8: 255-273.

GAJDOŠ P. 1987b: Pavúky (Araneae) štátnej prírodnej rezervácie Včelár (Pohronský Inovec). [Spiders (Araneae) of the State Nature Reserve Včelár (Pohronský Inovec Mts.)]. *Rosalia (Nitra)*, 4: 209-229.

GAJDOŠ P. 1987c: Poznámky k výskytu pavúkov (Araneae) v Štiavnických vrchoch. [Notes to the occurrence of spiders in the Štiavnické vrchy Hills]. *Stredné Slovensko (Martin)*, 6: 49-67.

GAJDOŠ P. 1992: Synúzie epigeických pavúkov (Araneae) v agrocenózach Malanty a Janíkoviec pri Nitre.[Communities of epigeic spiders (Araneae) in agrocenoses at Malanta and Janíkovce pri Nitre]. *Správy Slov. Entomol. Spoloč. SAV*, 4(3): 10-17.

GAJDOŠ P. & KRUMPÁL M. 1985: Pavúky (Araneae) Zobora II. [Spiders (Araneae) of Zobor II]. *Rosalia (Nitra)*, 2: 143-158.

GAJDOŠ P. & KRUMPÁL M. 1987: Pavúky (Araneae) Zobora I. [Spiders (Araneae) of Zobor I]. *Ochrana Prírody (Bratislava)*, 8: 309-328.

GAJDOŠ P., SVATOŇ J., ŽITŇANSKÁ O. & KRUMPÁLOVÁ Z. 1992: Spiders (Araneae) of the Danubian Plain. *Entomol. Probl.*, 23: 39-60.

JEDLIČKOVÁ J. 1988: Spiders (Aranei) of the Jurský Šúr Nature Reserve (Czechoslovakia). *Biol. Práce (Bratislava)*, 34(3): 1-170.

MILLER F. 1936: Pavoučí biocenosa vápencových pahorků v okolí Štub. Teplic. [Biocenosis of the spiders at carbonate hills in the surroundings of Štubnianské Teplice]. *Věda Přír. (Praha)*, 17: 127-128.

MILLER F. 1962: Rad Araneidea [Order Araneidea]. In: PATOČKA J., ČAPEK M. & CHARVÁT K. (eds.): Príspevok k poznaniu korunovej fauny článkovcov na duboch Slovenska, predovšetkým so zreteľom na rad Lepidoptera. [Contribution to the knowledge of a crown arthropod fauna on the oaks in Slovakia, especially Lepidoptera]. *Biol. Práce SAV*, 8(5): 19-20, 92-97.

MILLER F. 1963: Tschechoslowakische Spinnenarten aus der Gattung Euryopsis Menge (Aranea, Theridiae). *Čas. Čs. Společ. Entomol.*, 60: 341-348.

MILLER F. 1971: Řád pavouci - Araneida [Order Araneida], pp.51-306. In: DANIEL M. & ČERNÝ V. (eds.). *Klíč zvířeny ČSSR, Vol. 4. [Key to the fauna of Czechoslovakia, Vol. 4].* ČSAV, Praha, 604 pp.

MILLER F. & SVATOŇ J. 1974: Príspevok k poznaniu fauny pavúkov Súľovských skál. [Contribution to the knowledge of the spider fauna of State Nature Reserve Súľovské skály Rocks]. In: ŠTOLLMAN A. (ed.): Súľovské skály - štátna prírodná rezervácia. [Súľovské skály Rocks - State Nature Reserve]. *Monogr. Vlastived. Zborn. Považia (Martin)*, 1: 243-284.

MOCSÁRY S. 1877: Adatok Zemplén-és Ung megyék faunáhájoz. [The information on spiders in the Zemplín region in Hungary]. *Math. Term.-Tudom. Közlem. (Budapest)*, 13(1875-1876): 131-185.

PLATNICK N. I. 1989: *Advances in Spider Taxonomy 1981-1987. A Supplement to Brignoli „A Catalogue of the Araneae Described between 1940 and 1981".* Brit. Arachnol. Soc., Univ. Press, Manchester, 673 pp.

PLATNICK N. I. 1993: *Advances in Spider Taxonomy 1988-1991. With Synonymies and Transfers 1940-1980.* N. Y. Entomol. Soc., New York, 846 pp.

SVATOŇ J. 1981: Weitere neue oder unvolkommen bekannte Spinnenarten aus der Slowakei. *Biológia (Bratislava)*, 36: 167-177.

SVATOŇ J. 1983: Weitere neue oder unvolkommen bekannte Spinnenarten aus der Slowakei. *Biológia (Bratislava)*, 38: 569-580.

SVATOŇ J. 1985: Náčrt fauny pavúkov (Araneida) navrhovaného chráneného naleziska Urpín pri Banskej Bystrici. [An outline of the spider fauna in proposed Protected Deposit Urpín near Banská Bystrica]. *Stredné Slovensko (Martin)*, 4: 237-259.

SVATOŇ J. 1987: Príspevok k poznaniu pavúkov (Araneae) Ipeľskej kotliny a a priľahlej časti Krupinskej planiny. [Contribution to the knowledge of spider fauna (Araneae) in the Ipeľská kotlina basin and neighbouring part of Krupinská planina Plain]. *Stredné Slovensko (Martin)*, 6: 68-102.

SVATOŇ J. & MAJKUS Z. 1988: *Príspevok k poznaniu pavúkov Plešivskej planiny. [Contribution to the knowledge of the spiders in Plešivská planina Plain]. Výskumné práce z ochrany prírody, 6B.* Príroda, Bratislava.

THOMKA V. (in press a): Fauna pavúkov (Arachnida, Araneae) na lesostepných lokalitách Humenských vrchov. [The fauna of spiders (Arachnida, Araneae) in the forest-steppe localities in Humenské vrchy Hills]. *Zborn. Východoslov. Múz. (Košice).*

THOMKA V. (in press b): *Fauna pavúkov (Araneae) v Chránenej krajinnej oblasti a Biosférickej rezervácii Východné Karpaty. [The fauna of spiders (Araneae) of the East Carpathians Protected Landscape Area and the Biosphere Reserve].* SAŽP - Správa CHKO a BR Východné Karpaty, Humenné.

ŽITŇANSKÁ O. 1970: Arachnofauna of Querco-Carpinetum at Báb. *Results Proj. Báb., Progr. Rep. (Bratislava)*, 1: 165-168.

ŽITŇANSKÁ O. 1972: *Araneida vybraných oblastí Slovenska, aplikácia metódy mikrokalorimetrie a respirometrie na štúdium ich metabolismu. [Araneida of selected areas of Slovakia and application of the microcalorimetry and respirometry methods for study of its metabolism].* Unpubl. PhD. Thesis, Fac. Sci. UK, Bratislava, 107 pp.

ŽITŇANSKÁ O. 1973: Spinnen des Ökosystems in Báb bei Nitra. *Acta Fac. Rer. Natur. Univ. Comen., Zool.*, 18: 31-45.

ŽITŇANSKÁ O. 1977: Arachnofauna okolia Zemplínskej Šíravy. [Arachnofauna of the surroundings of Zemplínská Šírava]. *Acta Fac. Rer. Natur. Univ. Comen., Zool.*, 22: 69-85.

ZUSAMMENFASSUNG

In der vorliegenden Arbeit bringt der Autor Ergebnisse der arachnologischen Erforschung des Naturschutzgebiet "Viniansky hradný vrch", die er in der Jahren 1992-1994 durchführte. Im gewonnenen Material wurden 163 Spinnenarten aus 27 Familien festgestellt. Im erforschten Gebiet sind wärmeliebende Spinnenarten vertreten, die in extremen Biotopen der Graswaldsteppen und Felssteppen vorkommen, jedoch auch solche Arten, die aus den benachbarten Waldbiozönosen in die Waldsteppen und Steppen eindringen.

Besonders bedeutsam sind die Funde mancher faunistisch interessanter Arten: *Segestria bavarica*, *Dysdera hungarica*, *D. ninnii*, *Ero tuberculata*, *Euryopis laeta*, *Lepthyphantes collinus*, *Neriene furtiva*, *Tapinocyba biscissa*, *Tapinocyboides pygmaeus*, *Oxyopes lineatus*, *Cheiracanthium punctorium*, *Phaeocedus braccatus*, *Ozyptila simplex* und *Leptorchestes berolinensis*.